

Jerzy Kowalczyk
Instytut Sztuki PAN
Warszawa

RECEPCJA TRAKTATU VIGNOLI W POLSCE W XVI I XVII WIEKU

Vignola, właściwie Jacopo Barozzi z miasta Vignola (ur. 1507, zm. w Rzymie 1573) zawdzięcza swą sławę wybitnym realizacjom i dwóm traktatom. Był architektem papieża Juliusza III Farnese. Dla jego bratanka kardynała Alessandra Farnese zaprojektował słynny pięcioboczny zamek w Capraroli pod Rzymem (1558–1573), a w Rzymie – papieską Villa di Papa Giulio (1551–1555) oraz czołowy kościół Jezuitów Gesù (rozpoczęty w r. 1568). Tylko fasadę tegoż kościoła wzniesiono według projektu innego architekta – Giacomina della Porty (ukończona w r. 1576)¹.

Vignola był autorem dwu traktatów: o porządkach architektonicznych i o perspektywie. Dzieło o porządkach, zatytułowane *Regola delle cinque ordini d'architettura*, autor wydał po raz pierwszy w Rzymie w r. 1562. Na karcie tytułowej tegoż dzieła Vignola został sportretowany z cyrklem w dłoni – atrybutem architekta. Po bokach przedstawiono dwie personifikacje: architektury praktycznej – z cyrklem, liniałem i kątownicą oraz teorii architektury – z dwiema księgami: w prawej ręce o perspektywie, w lewej o porządkach architektonicznych² (il. 1). Traktat *Le due regole di prospettiva* został wydany drukiem w Rzymie w r. 1583, już po śmierci autora, przez jego ucznia Egnatio Dantiego.

Wielką sławę przyniósł Vignoli traktat o pięciu porządkach – *Regola delle cinque ordini d'architettura*, zadedykowany kardynałowi Alessandro

¹ Z okazji 400-lecia śmierci Vignoli została poświęcona praca zbiorowa zawierająca bibliografię od wieku XVI do 1973 r. – *La vita e le opere di Jacopo Barozzi da Vignola 1507–1573 nel quarto centenario della sua morte*, Vignola 1974, s. 209–216. Wykazy jego dzieł i zestawienia najbardziej istotnych opracowań zawierają też obszerne biogramy, m.in. w: U. Thieme, F. Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, t. 34, Leipzig 1940, s. 353–356 (H. Wilich); *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 6, Roma 1964, s. 501–508 (S. Bottari); *Dizionario Enciclopedico di Architettura e Urbanistica*, red. P. Portoghesi, t. 7, Roma 1969, s. 414–418; *The Dictionary of Art*, t. 32, London 1996, s. 502–508 (R. J. Tuttle).

² O frontispisie I wydania traktatu i jego przypuszczalnym autorze Federico Zucarim, zob. C. Thoenes, *Per la storia editoriale della „Regola delle cinque ordini”*, [w:] *La vita e le opere ...*, s. 181, przyp. 2.